

עצמות

פרשת וישב
תשפ"ה

גליון
התבוננות
והדרכה
בדרך
העולה

גליון מ"ב

שלהבת עולה

נישט אויס פיהרן

יִקְנְאֲרִיבן אַחֲזִי וְאֲבִי שְׁמֵר אֶת־הַדָּבָר:

הגאון רבי שמשון רפאל הירש זצ"ל, עמד על קדושת האבות והאמהות. במהלך שיחתו נשאל על תמצית דמותה של רבקה אימנו ע"ה, וענה: כאשר עשיו רצה להכות את יעקב אחיו, רבקה אומרת ליעקב: "הנה עשיו אחיך מתנחם לך להרגך". אך ליצחק היא בחרה לנסח אחרת, ואמרה: "קצתי בחיי מפני בנות חת, אם ייקח יעקב אשה מבנות הארץ, למה לי חיים?".

והשאלה מתעוררת: מדוע שינתה רבקה את דבריה ולא הסבירה ליצחק את הסיבה האמתית לשליחת יעקב ללבן? נוסף על כך, הלא היה לה הזדמנות להוכיח את צדקת דרכה; כי ישנו יוכוח ממושך בין יצחק לרבקה - יצחק אוהב את עשיו ורבקה את יעקב. וכעת יכלה להציג ליצחק את ההוכחה לכן שהחשיבה שלה היא הנכונה, כשהיא אומרת לו: "דאה, עשיו, אותו אתה מחשיב כל כך, רוצה להרוג את אחיו. ומי כאן צודק - אני או אתה?".

נענה הגאון רבי שמשון רפאל הירש זצ"ל, מידה נפלאה זו של 'נישט אויס פיהרן' זו היא התמצית של רבקה אימנו, על אף שהיה לה כאן תאוות הניצחון עד למאוד, השכילה לכבוש את תאוותה, ולשנות בדבורה בכדי להרבות שלום בעולם, ויצחק ישלח את יעקב מרצונו אל בית לבן.

וכך רואים אנו בפרשתנו, כאשר יוסף הצדיק מספר את חלומותיו. על שבטי י-ה נאמר: "ויסופי עוד שנוא אותו על חלומותיו ועל דבריו" אך על יעקב אע"ה נאמר: "ואביו שמר את הדבר". כאשר אכן רואים שבאמת יעקב אבינו ניבא מה שניבא, ויוסף הוא המשבר והוא השליט, ואכן מלך על כולם.

ולכאורה לפי המתבקש, היה יעקב אביו יכול לומר, 'אתם רואים' אכן יוסף הוא המולך עליכם, וכולכם משחווים לו כפי חלומי, ולחיים שנאתם אותו על חלומותיו ועל דבריו.

אלא, לא כך היה דרכו, אלא אחז דרכו בדרכה ובמשנתה של אמו רבקה ע"ה, 'נישט אויס פיהרן', ולא אמר מאומה גם כן, בכדי להרבות שלום בעולם.

ואודות מידה קדושה זו של 'נישט אויס פיהרן' מרגלא בפומיה דמרון רבינו שליט"א דברי כ"ק מרן אדמו"ר מוהר"א ז"ל ע"ד דברי חז"ל "אונאה עד שתות", שאף במידת היסוד - המידה ה', אפשר לשקר את עצמו. והעצה הוא אין אונאה לקרקעות להחזיק במידת הענווה - קרקע. ושמוסיף על כך הרה"ק מהר"ד מבעלזא שקיי"ל דגם בקרקעות "ש אונאה עד מחצה", שאף מי שמחזיק עצמו בענווה, יכול להיכשל במידת הנצח, בתאוות הניצחון - מחצה.

בואו נאמץ את דרכם של רבקה ויעקב - לוותר על תאוות הניצחון, כדי להרבות שלום בעולם.

(הרה"ג ר' הערשל שטערן)

הרה"ג ר' ישראל פסח שמערלער

התבוננות והעמקה
במעלות העבודה

עלות במעלות

ונבנתה עיר 'על' תלה

מחפשים ומוצאים כד שמן וללא שהיות עושים כל שביכלתם כדי לקיים את העבודה בבית המקדש.

לכן קל להבין, המשכן ובתי המקדשות נחנכו בעת שהיו חדשות ונוצצות ביופיים והדרם, ועל כן הארת חינוכן לא נשאר לדורות, וכן הבהדיל הורדוס הגוי אשר בשר חמורים בשרו, עלה בדעתו דעת בהמה שבכדי לפייס את הקב"ה חייבים לשבור את ביהמ"ק הישן, ולהתחיל לבנות הכל מחדש, ואי אפשר לתקן פגם. אמנם מתתיהו ובניו מורים לנו את דרך ה', מנחילים אותנו לימוד נצחי, לא

עת לחשות! מתחילים בעבודת ה' עכשיו ברגע זה! ונבנתה עיר דייקא על תלה, בונים על החורבות הישנות, מלייגט א לאטע און מ'נעמט זיך צו די ארבעט!!

חינוך כזה נשאר לדורות עולם, והארה זאת מלווה ומלבה את אש לבבינו בימים אלו.

לא לחכות!

ויהי כמשלש חדשים, כל אחד מאיתנו קיבל על עצמו קבלות טובות והנהגות ישרות בימי הרחמים העל"ט. אמנם ויוגד ליהודה לאמר זנתה, לפתע האדם מוצא את עצמו נאחז בסכך, ואני אנא אני בא, איה כל ההנהגות שקיבלתי על עצמי, איה תורה. ואז עולה

על מחשבתו חלילה: נו נו, לקראת השנה הבאה נתחיל עוד פעם בעזה"ש... אמנם כאן נשמעת שאגת החשמונאים 'מי לה' אלי', העבודה היא דייקא לבנות על ההרסות, לא לחכות, רק להתחיל תיכף ומיד.

וזאת הברכה אשר השאיר לנו הרה"ק המגיד מקאזניץ ז"ל ע' שבחנוכה מחמת גודל הארה יוכל גם אדם שבמדריגת נער לחנך אותו לעבודת ה' ולהכין נתיבות יושר להלך בהם ולה' הישועה' עכ"ל"ק.

ניסיתי כל כך הרבה פעמים, כל פעם אני מתחיל מחדש... אוי, נאך אמאל דורך געפאלן, שוין... בעזרת השם, חודש אלול הבעל"ט וועט מען זיך נעמען מיט א פרישקייט...

מה נשתנה?

שאלת חז"ל מהדהדת באזנינו מאז ועד היום, **מאי חנוכה??** הרי ימי החנוכה הקדושים, קבעו חכמינו ז"ל להודות ולהלל להש"ת על חנוכת בית מקדשינו אחר אשר נתחלל רח"ל ע"י מלכות יון הרשעה (שבולי הלקט קעד, מהרש"א שבת כא).

וכאן הבן שואל מה נשתנה: הרי גם ב"ח ניסן היה חנוכת המשכן, למה נגרע ערכו אשר לא קבעוהו ליום חג עם מצוה מיוחדת.

ביום ז' תשרי חניך שלמה את ביהמ"ק הראשון, וכלל ישראל חגגו בשמחה עצומה שבעת ימים, עד שאכלו ושתו ביה"כ לרגל חינוכו, אמנם לא קבעוהו חג לזכרון עולם, וכן בנין בית שני שנתחנך ביום ג' אדר, ובנין הורדוס אפילו לא נודע מתי נבנה.

ובכן מה נשתנה החינוך הזה להאיר לנו עד ימינו אנו?

הבניין על החורבות - נשאר לדורות

אמנם, רמז גדול רמזו לנו חכמינו הק' ז"ל, לו חכמו ישכילו זאת, הנה בית מקדשינו ותפארתינו היתה לשמה וכל מחמדיו היה לחרבה, פריצים באו וחללוהו, טמאו שמניה ופרצו חומותיה וגנבו את כליו, והרסו את מזבח ה'.

והנה אחר כן באו בניך לדביר ביתך, מתתיהו ובניו הקדושים רואים את ההרס הנורא, ובעוז גבורה תיכף מתחילים בשיקום ההרסות, מנורת הזהב איננו. אמנם אל דאגה, מיד נעשתה מנורה חדשה משיפודים של ברזל בחיפוי עץ (ע"ז מג),

עלה מעלות רמות ע"י אמירת ה"לא"

ישוּב הדעת וההתבוננות, לא יִדְחָה מפני רצונות רגעיים, ומחוסר שליטה, אלא שנשלט בעצמינו לעמוד בתקיפות לקיים את אשר מבינים אנו כי הוא הנכון והטוב.

ומצינו בספרי מוסר, שאע"פ שאין אכילת הפת בלפתן דבר פסול, שהרי צריך הוא ללפתן כדי שיִפְלַע הפת. אבל מ"מ ירגיל את עצמו לפעמים לאכול פת בלא לפתן, שיהיה מסוגל בהעדרו. וזהו מוסר להרבה דברים אפילו דברים המותרים, שהאדם מבין שמוותר לו לעשות כן. מכל מקום אם אינו יכול לשלוט על כך ולהחליט ביום מן הימים כי היום יניח לזה, הרי חסר לו בשליטתו, ואינו בעה"ב מספיק על מעשיו, ולזה לבד צריך ללחום עם דבר זה, ולהתרגל לשלוט על כך.

כי דבר זה הוא יסוד גדול, שהאדם צריך להיות שולט על עצמו, להיות יכול לשבת ולהחליט החלטה - ולדעת שאם החליט כן וודאי יקיימנה! והרה"ק מפיסאצנע בספרו חובת התלמידים מאריך בכך, כי **מידה כשלעצמה היא מידת החלטה, שיש לאדם לעבוד עליה לקנותה.** ומדריך שלפעמים כשחושב איזה מחשבות נעיימות של היתר, דברים הנחמדים לחשוב, יבוא לפתע בקול רעש גדול וידחה כל המחשבות ויעבור לחשוב בענין אחר. לא משום שאסור לחשוב אלו המחשבות אלא כדי להתרגל להיות שליט ברוחו!

מי הוא החופשי באמת?

ונסיים בסיפור שחדר ללב רבים שסיפור המשפיע הרה"צ ר' צבי מאיר זילבערבערג שליט"א במוצ"ש שעברה, באסיפת הצלה: שפעם אחת נכנס ילד חילוני אל תלמוד תורה חסידי בתל אביב, וסקר את הנעשה בעיניים מתנשאות ולעגניות. התבונן בילדים היושבים סביב שולחנות עמוסי ספרים, ופניהם מאירות מתוך עולמה של תורה. חיוך של ביטול נמתח על פניו, ובקול רם פנה אליהם ואמר: "מה חייכם שווים? אתם אסורים בכבלים של חוקים והגבלות. כל רגע מחייכם מוכתב לכם מראש, ואין לכם דרוור לעשות ככל העולה על רוחכם. אני, לעומתכם, חופשי לגמרי! מה אני רוצה, איך אני רוצה ומתי שאני רוצה אין לי עול ואין לי גדרות - החירות כולה שלי!"

ואז קם ילד קטן, יניק וחכים, והביט בילד החילוני בעיניים יציבות ואמר בקול שקט אך חד: "אמנם בפין תאמר כי אתה חופשי, אך באמת משועבד - משועבד אתה לכל דחף ולכל תאוה המתגנבת אל ליבך. כל אשר עולה על רוחך שולט בך, ואתה נכנע לו כעבד נרצע".

"אנו, לעומת זאת, בני הורין אנו. אין אנו נכנעים לכל רצון חולף. אנו יודעים לשלוט בעצמנו, לבחון כל דבר בשכל ובדעת, ולעשות אך ורק את אשר מועיל ומרומם אותנו בגשמיות וברוחניות. זהו החופש האמיתי - החירות לבחור בשליטה והכרה מלאה, ולא להיגרר אחר התאוות ככלב הנמשך אחר אדוניו".

אשרינו מה טוב חלקנו!

מה העלה את יוסף להיות צדיק?

"וַיִּמְאָן" - מיט א שלשלת, זהו מה שעשה את יוסף להיות יוסף הצדיק! אמירת ה"לא" כשעמד היצר לנגוד, רחוק מבית אביו ומאחיו הצדיקים, מסובב באנשי מצרים הנמוכים ובהמייס. ואעפ"כ אמר "ניין", בשביל כך עלה ונתעלה, להיות מקושר בהש"ת במידת היסוד.

נוראים הדברים שסיפר המשפיע הגה"צ ר' אלימלך בידרמן שליט"א בנוכחות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א באחד הפעמים שדיבר בחצר קדשנו. אשר אל החפץ חיים הגיעו פעם בחורים לראש השנה בתקופה שפרצה מלחמת העולם הראשונה, לשהות בצל קורתו בימי ראש השנה הנשגבים. שאמר להם החפץ חיים, מכיר טובה אני לכם שבאתם אלי, והסביר: מצינו בתורה"ק שאמר יעקב אבינו "אלכה ואראנו בטרם אמות" - רוצה אני לילך ולראות את יוסף הצדיק קודם שאמות. ולכא' קשה מדוע חשוב ל"כ לראות את יוסף דווקא קודם המיתה, מה יארע אם יראנו בגן עדן?

אלא, אמר החפץ חיים - יעקב אבינו ידע את יוסף - את הנסינות הקשים אשר עבר בארץ מצרים, את הסביבה הגרועה אשר הקיפה אותו, בזמן שליבו שפל עליו רחוק מכל מר ואוהד, ואע"פ ש"יוסף היה במצרים" מכל מקום - הוא יוסף הרועה את צאן אביו, הוא יוסף שהיה במצרים ונעשה מלך ועמד בצדקו! ושמר על קדושתו וטהרתו במקום טומאה ושפלות. ע"כ אמר יעקב אבינו "אלכה ואראנו בטרם אמות", כי לאחר מיתתו מי יודע אם אזכה לראותו, **הלא הוא יהיה במקום גבוה מעל גבוה, כי נתעלה על ידי נסינותיו, למקום שאף הצדיק הגדול השלם יעקב אבינו אולי לא יוכל להגיע.**

וסיים החפץ חיים, אף אתם אשר עוברים את שנותיכם הצעירות בימים אשר ימי תהפוכות המה, ובכל זאת עומדים אתם בגבורה להיות יראי השם, **איני יודע אם בעלמא דקשות אזכה לראותכם, שכן אני לא עברתי קשיים כאלו בשנות הצעירות!**

כח הבחירה!

כח זה של החלטה - הוא כח הבחירה שניתן בידי האדם, ואתה לא כן נתן לך ה' אלווקין - לומר לא, ולומר כן, זהו כח שנתן לך ה' אלווקין. לומר לא - למשיכה לא טובה, ולומר כן, כנגד ההתעצלות מעשיית הטוב.

וזהו עיקר החידוש שנתחדש בכדי שלא נאכל נהמא דכיסופא בעוה"ב. שניתן לנו כח הבחירה להחליט מה לעשות ומה לא, וחובה עלינו להתחזק ולהאמין בזה כי כח יש בידינו לבחור בטוב, ולעבוד את הש"ת אף בדברים שקשים לנו לפי טבענו.

הוי שליט ברוחך!

עוד זאת - חובה עלינו אכן לקנות את השליטה על עצמנו, שרצוננו האמיתי - זה הבא אחר

יום בשורה

מה הטעם שנהגו לעשות עסק ולהאריך בסיפורים וד"ת מצדיקים?

היום [י"ט כסליו] היה היארצייט של הרה"ק המעזריטשער מגיד זי"ע, וזה היה יום גדול במיוחד בהרבה מקומות, וידוע שבש"ת מן השמים (סי ה) מביא ג"כ שהוא יום גדול [יום בשורה]. ושאלתי את מחותני הרה"ק מראחמיטטרייוקא זצ"ל על י"ט כסליו, ואמר שחמיו הרה"ק מסקווירא זי"ע לא עשה עסק גדול מזה יותר משאר יא"צ.

אכן שמעתי מיהודי מגאליצ'יא, שבקראקא היה טשארטקובער שטיבל, והיה נהוג שם לעשות סעודה ב"ט כסליו לכבוד היא"צ של המגיד, ופעם הוסיפו לעשות סעודה גם ב"ח כסליו לרגל היא"צ של הרה"ק הר"ר ברוכל' ממעזיבוז זי"ע. והיה שם בחור שהיה מופלא מאד בכל מכמני התורה, ושמו הג"ר יוסף שטיינהארט ז"ל הי"ד, ולא היה דעתו נ"חא מכך 'נאך א סעודה און נאך א סעודה, מ'דארף דאך עפעס אניאגן צו לערנען... ואמר לו אחד, 'דו דארפסט ערשט מאכן א סעודה'. כי היה גרויסע קאפ, וגם אחיו ואחיותיו, אך הם היו שונים ממנו ולא היו מהיראים, וממילא אמר לו: 'בזכות די יודן זעהסטו אויס אזוי, דו ביסט ביים לערנען, ווען נישט זיי וואלט מען דיר גערופן פרופסור שטיינהארט...'

וכמה ספה"ק מביאים משמו של המגיד ממעזריטש [וי"א בשם הבעש"ט], על הפסוק "אז נדברו יראי ה' איש על רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב בספר זכרון לפניו", שלכאורה הול"ל 'אז דברו'. אלא פירש שמדברים אודות יראי ה', ס'ווערט גערעדט פון צדיקים, אז 'יקשב ה' וישמע ויכתב בספר זכרון לפניו'. והרה"ק ר' שלום מבעלזא זי"ע אמר, שהצדיקים בעולם העליון רוצים מאוד להטיב עמנו, אך לכך הם צריכים שיהא להם קשר שיהיו מחוייבים לנו, וכאשר מדברים אודותם, הם מרגישים התחייבות שצריכים להחזיר טובה.

ומדברים עתה מהצדיקים שהאירו את העולם באורם, והחיות שיש לנו עד היום, הכל מכחם. וצריך לדבר ולספר אודותם, וכפי שאמר מרן המגיד מטשערנאביל זי"ע ועוד צדיקים, שקודם ביאת המשיח יהיה קשה מאוד, ויכול להתחזק ולהתעלות ע"י הדיבור מהצדיקים. ופשוט שגם ע"י שלומדים בספריהם הקדושים, וזה מה שמחזיק אותנו.

וכ"ק מרן אאמו"ר זי"ע היה חוזר תמיד על דברי האוה"ח הק' (שלח) עה"פ "צדיק מושל ביראת אלוקים", שאף בדברים התלויים בבחירה, הצדיק מושל בהם להטותם כנגד הבחירה. ובוה ג"כ היה מפורסם כח המגיד, כנודע מה'דאקטער גארדייא' שהיה רחוק מאידישקייט, והביאו המגיד לדרגה גדולה כמו הצדיקים הגדולים. וידוע המעשה שסיפר בעל הניתיא זי"ע, איך שהמגיד היה לו א גיוואלדיגער כח 'אריין שיינען' בלב כל איש ישראל, אפי' בדבר התלוי בבחירה. והעיקר מה שמדברים מהצדיק הוא כדי שיהיה לנו קשר אליו, ובוה כל א' יכול לזכות לפעול כל מה שהוא צריך גם בענין יראת אלקים, ושוכותו יגן עלינו.

היכן גנוז האור – בנרות או בתורה?

חכמים המה להרע ולהטיב לא ידעו

'לחיים', 'לחיים', 'לחיים' – לחיים טובים ולשלום – מברכים בני החבורה "איש את רעהו", בהתאספם יחד "אז נדברו יראי ה'", להכין עצמם לאור החנוכה הקרב ובא, בשילוב סעודת הילולא רבה של מרן הרה"ק המעורר שער מגיד ז"ע, שאת מימיו אנו שותים, ולאורו אנו הולכים. "ויקשב ה' וישמע".

יענקל: עלינו להודות ולהלל להקב"ה, על שזכינו לאור החסידות. תארו לעצמכם איך היו נראים ימי החנוכה לולא האור שגילו לנו צדיקי החסידות, והכניסו לנו חיות טעם וגישמאק מאור הגנוז שמתגלה בימים אלו, שאנו כ"כ משתוקקים אליו, לשבת ליד הנרות ולזכות לאור הגנוז!!!

ר' יהודה ליב: בשבוע שעבר הארכנו בענין עשיית הכנה לחנוכה על"י לימוד הלכות ועניני החג, והבאנו את דברי התפארת שלמה (ד"ה גדולים) שעיקר הנס הוא על"י ההלכות של המצוה עיי"ש. וכדאי להזכיר בענין זה ווארט מהמגיד ז"ע – ש"ק אד"ש אמר שצריך כל אחד לידע אותו:

כתוב "חכמים המה להרע ולהטיב לא ידעו", וביאר המגיד ז"ע, שהיצה"ר מניח שיעשו הכל, אך לא שילמדו תורה שהיא תבלין כנגדו. ואף כאשר כבר מניח לאדם שילמד תורה, ישנם ב' דברים שאינו רוצה שילמדו, והם חלק ההלכה למעשה, שבזה ידע האדם איך להתנהג בטוב. וכן בדברי מוסר ויראה המעוררים את האדם להיטיב דרכיו. וזהו 'להיטיב' היינו מה שמביא את האדם להיטיב המעשים 'לא ידעו' זה אינו נותן היצה"ר. ולכן צריך האדם להתייגע מאוד בתורה, ובפרט בדברים הנוגעים להלכה למעשה, ודברים שיעוררו אותו ליראת ה'.

כמוכן שנהוג שבחורי ישיבות עסוקים רוב היום בלימוד גפ"ת בעיון ובבקיאות, וודאי שגם בזה עושים הכנה וכלי לאור החנוכה, אך בד בבד אסור לשכוח להוסיף לצד זה גם לימוד הלכה וספרי יראה וחסידות, וכל ערום יעשה בדת.

חנו כ"ה – וחנו י"ד

בערל: כמידי חג ומועד, גם הפעם אשמח לשמוע מהו 'הנשמה' וה'פניטל' של חנוכה?

ר' יהודה ליב: תלוי את מי שואלים? – אם נשאל את ההיסטוריונים הם ודאי ייטיבו להסביר איך החשמונאים הצליחו להביס ולסלק את מלכות יון מארץ ישראל – וזהו אמת לאמיתו, ועלינו להודות ולהלל על כך, וכמו שאומרים בנוסח "הנרות הללו".

אולם חכמינו ז"ל העלו על נס בעיקר את סילוק מ'מלכות הרשעה', שעמדו עליהם "להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך" – ולך עשית שם גדול... ואח"כ באו בניך לדביר ביתך ופינו את היכלך והדליקו נרות בחצרות קדשך".

דוד'ל: שמעתי בענין זה רמז יפה, שלכן קבעו את חנוכה ביום החנייה מהמלחמה, וכן את פורים ביום שאחרי המלחמה עם הגויים, לרמז שאין לנו ענין בניצחונות ומלחמות, אלא אך ורק בד' אמות של הלכה, לשבת וללמוד ברוגע.

היכן הוא האור הגנוז – בתורה או במנוחה?

מדריך: לא הבנת, האם העיקר היה מה שהצליחו לחזור ללמוד ולקיים המצוות – כמו שזכרנו בנוסח "ועל הנסים", או העיקר היה נס פך השמן שמובא באריכות בגמ' (ובאמת לא נזכר בנוסח תנ"ל אלא ברמיהו).

ר' יהודה ליב: וודאי עיקר ההלל וההודאה הוא, על כך שהקב"ה היפך את עצת היונים שזדו "להשכיחם תורתך", וחזרו ללמוד בריש גלי. והוא ענין אחד עם נס המנוחה, וכמו שנבאר:

בדברי חז"ל מבואר שהקב"ה ברא את העולם עם אור רוחני המאיר מסוף העולם ועד סופו, אך כיון שלא היה העולם ראי

לכן, גנוז הקב"ה לצדיקים לעתיד לבא. וגילה לנו אור שבעת הימים הבעש"ט הק' ז"ע, שאור זה גנוז בתורה, ומי שלומד תורה כראוי יכול לדבק עצמו באור ההוא אף בזמן הזה, ולכן היו הצדיקים יכולים לראות מסוף העולם ועד סופו (עי' דגל מח"א בראשית, מא"ע שמות, ואור המאיר פקודי).

והנה בזמן היוונים, כאשר החשיכו עיניהם ולבם, ואסרו עליהם ללמוד תורה, לא היה יכולת שנשמתם להאיר, ולכן עשה הקב"ה נס בנרות המנורה שנתגלה בו האור הגנוז, כי הארת המנורה באה מהאור הגנוז בתורה (עי' בני"ב ב. ת. ומלבי"ם בהעלותך, ועל בוה"ק ח"ג רכה: ועל אגרא דפרקא קעב שכתב: "וכל בסגולה שכהאדם אינו מבין איזה דבר בתורה יאמר פרשת המנורה בתורה ויאירו עיניו"), ועל"י אור זה יכלו לחזור ולהידבק באותו אור שגנוז בתורה הק', וחזרו ללמוד תורה.

וכמ"ש **הבני יששכר** (כסליו ב. א): "משנפסקה הנבואה האיר הש"י לנו הארת אור הגנוז בתורה על ידי מצות נר חנוכה... והארת נר חנוכה היא הארה מן האור ההוא כמעט קט, ועל ידה אנחנו יכולין להביט בתורה אשר האור גנוז בה".

ולא עוד, אלא שלגודל החשיכה, אזי יתרון האור מן החושך (עי' בני"ב שם אות נב), ולכן נפתח להם אז אור גדול כ"כ על"י התורה, ונתרבה לימוד התורה. וכמ"ש **בשם משמואל** (ליל ו' תרע"ט) שמאז והלאה נתרבה ונתפשט לימוד תורה שבע"פ והישיבות בישראל, וגזירות ב"ד של החשמונאים ו"ח דבר התחילו אז.

זושא: לפי זה יוצא שעיקר ה'פניטל' של נס החנוכה הוא לימוד התורה, שזהו התכלית והמטרה של כל נס הנצחון ונס המנורה. וכמו שרמזו "מאי חנוכה – דתנו רבנן".

ר' יהודה ליב: ואוסיף לחדד, שנהוג אצל החסידים לישב זמן רב אצל הנרות, להדבק באור הגנוז בו, כי אותו אור שהתגלה בימי החשמונאים מתעורר כל שנה על"י הדלקת נר חנוכה.

אך להאמור עיקר התגלות האור בנרות הוא כדי שיתגלה לנו האור הגנוז בתורה, והוא הכנה וחניון לאור שיתגלה במלואו בביאת המשיח בקרוב בב"א. ו'בעבור זה הדורות שהן סמוכין לגאולה התחילו חכמי הדור לדבר מעניני המצוה הזאת מה שלא שיערו הראשונים", כיון שאנו סמוכים להתגלות האור לגמרי (בני"ב שם כא).

ולכן מיד אחרי הזמן שישבו אצל הנרות, וזכו להארת אור הגנוז, צריכים לשבת וללמוד, כדי שיתגלה לנו אור התורה שנפתח לנו על"י הדלקת הנרות (וכע"ז אמר החידושי הר"מ, והסמך לכן מה ששאל פ"א המגיד מקונוני לא האם התיישב ללמוד אחרי התפילה, לראות האם וכיצד התקבלה בקשתו ב"אתה חונן").

איזה אור מתעורר כל שנה בחנוכה?

והנה ידוע מש"כ הספה"ק שהימים טובים אינם רק זכרון לנסים שהיו ואינם, אלא בכל שנה נתעורר שוב מהות הנס "בימים ההם בזמן הזה": ממש. ולפי האמור שכל מהות אור נס החנוכה היה התגלות האור בתורה, לכן בימים אלו יכול להשיג השגות גדולות בלימוד התורה.

וכמ"ש **מרן המאור עינים ז"ע**, שבכל חג מתעורר ענין הנס שהיה בזמנו, ו'בחנוכה הוא עת לקרב האדם אל ה' על"י התורה, כמו מאז ומקדם בימי מתתיהו בן יוחנן כה"ג, שהיוונים טמאו כל השמנים הם כל החכמות, ולא נשאר כ"א פך אחד של שמן היא התורה". וכתב עוד: "ובחנוכה בהיות שהיו משניא הדת ורצו לבטל את ישראל מתורה... ונעשו להם נסים שעמדנו בתורתנו ובחוקים שלנו, וכן בכל דור ודור בבוא הזמן הוא מסוגל לזה שנחזיק בתורתנו ובחוקים שלנו" (מא"ע מקץ).

ובני יששכר (א"ר ג. ת. כסליו ב. ת. ועל שם יג) מצא רמז לזה, שאז נולד יששכר שהוא עמוד התורה, "כי הוא הזמן שנעשו נסים לישראל הארת אור ניסי מן אור הגנוז אל המנורה הרמוזה לתורה, והוא הזמן שנתגלה אור התורה להאיר לישראל, ועל כן הוא מסוגל לתורה". ולכן אמרו חז"ל שהרגיל בנר הווין ליה בנימ ת"ת.

באיזה זכות זכו לנס חנוכה?

ויש להוסיף מש"כ **הקדושת לוי** (חנוכה ד"ה ומפני), שכל עיקר נס ההצלה מהיוונים שגזרו להעבירם מתורה"ק, היה אך ורק "מחמת התורה אשר אהובה לפניו מאז ומקדם... וא"כ מהראוי לכל אחד אשר בשם ישראל יכונה, לשום בשכלו להתמיד בתורתו ויתברך, כי הם ימים ראויים לכן, דהיינו שבכל חנוכה החל להאיר עלינו הארתו ויתברך מתורתו, ולא לילך בקול משחקים כלל חס ושלום".

וכן הזהיר **השלה"ק** (תמיד, ד"ה א): "על כי היוונים חשבו לבטל תורה ומצוות. א"כ הימים הקדושים האלה, ראויים ביותר להתמדת תורה מבשאר הימים... ובעוונותינו הרבים, רוב העולם נוהגים בהם ביטול תורה, והולכים אחר ההבל. ומה שרבותינו הקדמונים פסקו ישיבה בימים ההם, עשו בשביל הנערים שיחזרו ויחזרו על תלמודם מה שלמדו, שיהיה שגור בפיהם".

איזה תועלת יש לנו מהאור הגנוז?

יענקל: הזכרתם לעיל שהאור הגנוז נתגלה לצדיקים על"י התורה, ולכן יכלו לראות עד סוף העולם, א"כ מה שייך ענין אור הגנוז לאנשים כערכינו?

ר' יהודה ליב: ודאי שהצדיקים זוכים לבחי' גבוהה של האור הגנוז, אבל לכל אחד יש לו שייכות לזה, כמ"ש **הבני יששכר** (שבת ג. ח) שכל מה שאדם מחדש בתורה הוא מאור הגנוז בה. וא"כ בחנוכה שמתגלה ביתר שאת, יכול כל אחד לחדש הרבה חידושים ולהשיג השגות גדולות בתורה.

דוד'ל: לפי מה שדובר כאן, אני מבין היטב הסיבה שצדיקים הכינו עצמם זמן רב לחנוכה על"י לימוד התורה, כי זהו באמת עיקר מהות היל"ט.

ר' יהודה ליב: ויש להוסיף מה שהארכנו לבאר בשבוע שעבר, שההכנה היא הכלי להחזיק ולחזק את אור החנוכה בקרבינו, וא"כ כ"ש שבהגיע חנוכה, ודאי שצריך להוסיף בלימוד התורה, כדי להיות כלי מוכן לחזק בקרבו האור הגנוז שנתגלה בחנוכה בתורה על"י הדלקת הנרות, וכמו ששמענו רבות מכל"ק אד"ש (בהדרכתיו לבחורים לקראת חנוכה) שעיקר הכלי לקבלת אור החנוכה הוא על"י לימוד התורה.

החודש השלישי

וזבו עושים ג"כ הכנה לשבועות, וכמ"ש **המא"ע** (ישמח לב שבת) שבחנוכה מתחיל ההכנה למתן תורה (ששנים בחודש השלישי מתשרי או ניסן), וכן אמר הרה"ק **הר"ב ממעיבוז** ז"ע, שאם מתחיל לחנך את עצמו בחנוכה למתן תורה, ויכל לבוא כראוי למתן תורה. והרי כל א' רוצה לקבל התורה בשבועות במדריגה יותר גבוהה, ולכן עורר **כ"ק אד"ש** – שכמו שלפני שבועות ההכנה הוא על"י לימוד התורה, כך בחנוכה צריך להרבות בלימוד התורה כהנה ליל"ט שבועות.

ואין מבקשים מאיתנו אלא שנעשה כפי הכחות והיכולת שנתן לנו הקב"ה, שע"י פתיחת פתח קטן נשפע שפע רב של האור משמים. וכמו שהיה בזמן נס חנוכה שנטמאו כל השמנים, אך נשאר פך אחד קטן וטהור, ועל ידו נשפע שפע רב להאיר להם בכל ימי החנוכה (עי' זרע קודש ליל ב').

ולמרות שאור החנוכה הוא מתנה, ואפשר לזכות לכל טוב ברו"ג, אף מה שא"ל להשיג בשום יו"ט כמ"ש הסה"ק – כבר עורר **כ"ק אד"ש**, שאם לא ניצל האדם הזמן כראוי לא יאיר לו כלום, וכמו שכתב **הקדושת לוי** (בקדושה שניה) משל למלך שפתח את שערי אוצרו פעם בשנה, שבזמן זה יכול כל אחד לבוא וליטול משם מה שחפץ, אשר בוודאי לכסיל נחשב מי שלא בא ליטול מן האוצר הפתוח בפניו. וכך הוא בחנוכה שמקבלים אורות כה גדולים, 'דארפמען אכטונג געבן נישט פארשלאפן די מתנה וואס מגיבט'.

מעשה עולה

קמתי - כי חסיד אני!

היה זה לפנות בוקר חורפי, קר ומושלג. שלג עז ירד על הארץ, וכיסה את כל הבריאה - דומם וצומח. וגם החי, לו היה מנסה ומעיז לשהות תחת כיפת השמים למשך זמן מה, לא היה גורלו משופר על חלקי הבריאה האחרים, והיה מתנסה. נראה ברחובות העיר מעזריטש אברך צעיר, הולך ברחוב לכיוון מקוה הטהרה, מלא התלהבות והתחדשות על הנשמה המחודשת שנתן לו ה' במתנה, ועל שיזכה לעבוד אותו, ולהידיק בו גם ביום הזה.

האברך הזה ר' זושא שמו, אשר לימים נתפרסם כהרה"ק הרבי ר' זושא מאיפולי ז"ל. לא חת ולא זע מאימת השלג הכבד הניתך על הארץ, והלך בהתלהבות לעשות רצון קונו וחפץ צורו כמימים ימימה.

וכך בהלוח ר' זושא בשלווה ובמחשבות עמוקות ונעלות, קרה הדבר שעתידי ללמד אותו ואת סביבתו - עד סוף כל הדורות, שיעור ולימוד יסודי. כשהמשיך ללכת, שקוע במחשבותיו, לא שם ליבו לדרך הקפואה שמתחת לרגליו.

ואז זה קרה...

עלה לו על גוש של שלג, שמי יודע, אולי היה זה בובת שלג שילדי השכנים עמלו עליה שעות - ועכשיו נהפכה למלכודת מפתיעה. ובעלותו על זה, החליק החלקה רצינית, ומצא את עצמו שוכב על הארץ בפישוט ידיים ורגליים.

מסבב כל הסיבות סיבב את הנפילה הזו, ליד דירה של מתנגד אחד. שחוץ ממה שהתנגד לדרך ואור הבעש"ט, בער בליבו קנאה על חיי השלווה והשמחה של הדבקים באור החיים הזה.

המתנגד הלזה, בשמעו את קול ההחלקה, אץ רץ לחלון ביתו לראות מה גרם לקול הזה. ובראותו את האדם השוכב, נכמרו רחמיו, כי בכל זאת איש ישראלי הוא. יצא ומיד הרימו והכניסו אל ביתו. והושיבו ליד תנור חם, להתחמם קצת ולאגור חם.

וכך בתוך הבית שם המתנגד אל ליבו, וראה שזה המחליק הרי הוא מעדת החסידים, אולי כי ראה את קרן אור פניו המאירים משמחה והתחדשות. ומיד עלה בליבו הקנאה הבעורת, ופתח את פיו, ואמר:

"זושא! זושא! מתי תקלוט שהנפילה וההחלקה, נגרמו לך רק בגלל היותך חסיד?"

"למה אינך עוזב את המקום הזה - העוסק בכל מיני אורות ודמיונות. ותנצל את כשרונותיך הברוכים, ללמוד וללמד כמו אנשים נורמליים?"

הרה"ק ר' זושא לא נבהל, וענה: **"מה אינך מבין?"**

"החלקתי, כי השלג מחליק את כולם - חסיד או מתנגד, יהודי או ערל!"

"אבל קמתי והתעודדתי, אך ורק כי למדתי שאין אני עובד את עצמי, אלא את ה'. ולכן, מה לי אם אסק לשמים או אציעה לשאול, בכל מקום וזמן - הנני!"

ופני המתנגד חפז.

חכמים להיטיב

לא מצליח לכיין, הוא לא מרגיש בעננים כפי שהוא תיכנן וקיווה. הלב אטום וסתום. די הארץ איז פארשטאפט. הוא מרגיש כישלון. 'לא הצלחתי להתפלל'. וזה טעות!

למה? כי כל הגישה הזאת בטעות יסודה. האם השי"ת ביקש ממך להצליח לכיין?! להצליח להרגיש קירבת אלקים?! השי"ת ביקש שתתאמן ותשתדל להשקיע כחות בתפילה, וזאת עשית, בהצלחה יתירה, במאמץ גדול. ולפום צערא אגרא.

מה הבעיה אם כן? ההגדרה הנכונה. אם הוא היה מגדיר לעצמו מלכתחילה 'מה נדרש ממני, מתי אדע שהצלחתי', הוא היה מרגיש אחרת. כי לפעמים בהחלט יתכן שאדם מתרגש בתפילה ללא שהשקיע שום דבר. הוא לא עשה הכנה לתפילה, הוא לא התחיל בזמן, בקיצור הפוך מכל הנ"ל, ולמרבית הפלא הוא מתרגש. למה?! או שזה מתנה, או שזה נסיון משמים, אבל ודאי שזה לא הצלחה. כי מה שנדרש ממנו הוא לא עשה. הוא לא עמד במטלות שהשי"ת דרש ממנו. אתה מסכים אתי, אהרן?"

"כן" מאשר אהרן, "והדברים פשוטים".

"אם כן נחזור לעניינינו. מבין רסי דבריך אני מבין שהצוגאגא שלך לחסידיש ספר הוא, להבין איך המאור עינים מסביר את איך הקדושת לוי למד פשט ב..... וכן הלאה, כשאתה מסיים שטיקל, אתה בודק, מה התחדש לי פה בעצם, איזה יסוד חדש למדתי פה, ומה שהיה לי חדש האם הבנתי אותו כראוי. אולי בכלל אתה רוצה לפענח את השאלה במנקרת במוחם של הרבה בחורים, 'מהו חסידות', וכל כיוצא בזה. האם אני צודק אהרן?"

"אכן, אבל אל תגיד לי שיש פה טעות, וכי המטרה הוא לא להבין את דברי הצדיקים הקדושים? האם המטרה הוא לקרוא ספה"ק כמו שקוראים זוהר בלי הבנה?"

להיטיב לא ידעו

"כן ולא."

"כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א דיבר על הענין בכמה הזדמנויות, תשמע איך שהוא הסביר זאת. מצוות לימוד התורה הוא מצוה רבה, ומכללה מצות ידיעת התורה, והבנת התורה, כשאנו לומדים סוגיא בגמרא ובפוסקים, כמובן שהמטרה המרכזית הוא להגיע לדביקות בעצמות התורה ונותן התורה, וכדברי הב"ח הידועים, אבל המטרה המעשית כאן ועכשיו הוא להבין טוב את הסוגיא, לדעת אותה הדק היטב הדק, לסכם אותה, לזכור אותה, לאסוקי שמעתתא אליבא דהילכתא, בלי הנחות.

אבל כשאנחנו לומדים ספה"ק המטרה אינו לשם מצוות לימוד התורה וידיעת והבנת התורה, **אלא עיקר המטרה הוא כמו המאמר שמרן הבעש"ט ז"ע אמר, 'להשכיל להיטיב', שצריך ללמוד ספרים שניטיב על ידיהם את מעשינו וכל התלוכות חיינו.**

הרי היום היארציית של מרן המגיד הגדול ממעזריטש ז"ע, מרן המגיד ג"כ פירש על דרך זה את הפסוק חכמים המה להרע ולהיטיב לא ידעו, שהנביא מתאונן על כך שאנשים אינם משכילים להיות חכמים להיטיב, היינו ללמוד תורה וחכמה כזו שיראה להם את הדרך להיטיב מעשיהם.

וכך אמר מרן אד"ש, 'לא יגשים לשיטקל מאור עינים או נועם אלימלך כמו לשיטקל קצות, כשלוומדים קצות לומדים על מנת לעיין, לפלפל, להבין, להתעמק ולהתענג מיו נועם מתיקות התורה הק', אבל כשלוומדים ספה"ק, המטרה הוא לא להבין ולהתעמק בדבריהם, בהשכלה העמוקה שבדבריהם, אלא להתחבר לקדושת דבריהם, להוציא מהם מה שנוגע לנו להיטיב מעשינו'.

כשה צוגאנג הכל שונה" מסיים שמעלקא, "כל עוד אתה רוצה לרכוש השכלה, לרכוש ידיעה בעוד מסכתא, מסכתא של ספרי חסידות, מובן שאם אתה לא מבין את השפראך ואת המושגים אתה לא מתחבר, אבל אם הצוגאנג הוא להתחבר לאור ולקדושה שלהם, כל אחד מתחבר, בוודאות".

"לא הבנתי שמעלקא, האם עלי ללמוד בלי להבין, בהעברה בעלמא?"

"לא אמרתי זאת, אבל שוב השעה התאחרה, עוד חזון למועד".

קוצר המשיג

אהרן מחכה בקוצר רוח להמשך השיחה עם שמעלקא. כבר כמה שנים טובות שהוא מתאמץ להתמיד בלימוד ספה"ק ולא מצליח. הוא לא מתחבר. הוא לא כ"כ מבין. זה לא מדבר אליו. שמעלקא הדליק בו שוב את הרצון והתשוקה החבויה בו עידן ועידנים. 'אולי הוא השליח משמים לכיין אותי להצלחה', מעיז אהרן לקוות. ההזדמנות לא איחרה להגיע.

ביום המחרת היה חיים צריך לסדר כמה ענינים, והוא העביר את הקביעות עם שמלקא לסדר פארטאגס, כך נוצרה ההזדמנות לשמעלקא לשוחח עם אהרן.

"אהרן אתה פנוי עכשיו?" בירר שמעלקא.

"כן" השיב אהרן מיד, "אבל אתה לומד עכשיו עם חיים, לא?"

"זה אכן השעה הקבועה שלי עם חיים, אבל כיום אירע שהקדמנו את החברותא לפארטאגס, וקעת יש לי זמן פנוי".

"אם כן, טוב מאוד, רציני לשמוע מה בפך".

"אני מבין, אבל ראשית אתה צריך להסביר את עצמך, מה היה הקושי שלך בלימוד ספה"ק, עדי כן שהרחקת לכת לומר שאין לך סיכוי להצליח".

"מיד אסביר את עצמי. החשיבות של לימוד ספה"ק טבוע בעצמותיי משנותי הרכות. חיותי ליום בו אוכל בעצמי להתחבר לדברי ספה"ק, להבין אותם, ולהתענג מהם. אבל בבוא היום לא התממשה תקוותי".

"דהיינו?" שואל שמעלקא בהשתתפות כנה.

"אני פותח ספר, אני מתחיל ללמוד אבל אני לא מתחבר לזה, השפראך לא בדיוק מובן לי, גם המושגים לא תמיד 'ברי השגה' ע"פ השגתי, אני מרגיש שאני קורא דיבורים קדושים אבל לא יורד לסוף דעתם, לא יורד לעומק שלהם. אני ממשש ככה מלמעלה ולא מבין מה כתוב פה. מה יוצא מכל האריכות. ממילא לא פלא שאני לא מתחבר לזה, ובוודאי שלא מתענג על זה".

שמעלקא מביט באהרן בעינים מבינות. אהרן תולה בו מגנד עינים מצפות, מקוות.

מה תבקש?

"לדעתי" פותח שמעלקא, "אתה יכול בקלות להתחבר ואפילו להתענג מהספה"ק. החיסרון הוא לא כמו שאתה חושב בגלל חוסר ההבנה שלך, שבכדי להצליח תצטרך לעבור 'קורס' להבנת מושגים שבספה"ק. לא ולא. השינוי צריך להיות במקום אחר לגמרי. הצוגאנג לחסידישע ספרים צריך לבוא ממקום אחר לגמרי".

אהרן מריב מאוד, ושמעלקא ממשיך "ברשותך אמשייל משל, תאר לעצמך אמה שולחת את בנה הקטן למכולת לקנות 'סודה' לשתיה, הילד לא הבין שהמדובר באבקת סודה לשתיה שמגיעה בשקיות נייר, הוא יודע 'טייטש', סודה לשתיה זה אומר בקבוק סודה לשתות, לא כן?..."

הוא הלך למכולת והמוכר מושיט לו את האבקה 'סודה לשתיה', הילד מביט בו בחוסר הבנה, 'לא הבנתי' הוא ממלמל במבוכה, 'זה לא סודה לשתיה, אני ביקשתי סודה לשתיה'. המוכר לא מאבד את סבלנותו, הוא שואל את הילד, 'מה אמא אמרה לקנות?' והילד משיב בביטחון 'סודה לשתיה', הוא בטוח שעכשיו כבר יגיש לו המוכר את הבקבוק, אבל לא, המוכר אומר לו, 'אם כך זה בדיוק מה שאתה צריך, קח את זה ונביא לאמא'. הילד נעלב עד עמקי נשמתו, עזב את המכולת ורץ הביתה להגיד לאמא שהוא לא יכול לקנות במכולת, הוא לא מוצלח, והמוכר הוא אדם שלא מבין מה שמדברים אליו..."

אהרן לא מצליח להתאפק מלצחוק. 'אה, אנחנו צוחקים? אה?!" שואל שמעלקא, "אבל לפעמים אנחנו דומים לילד הזה".

ניתן להשתמש במשל הזה להרבה תחומים. למשל בחור רוצה להשקיע בתפילה. הוא משכים קום, עושה הכנה דרבה, לומד שעותיים לפני התפילה, גמרא תוס' וספה"ק, הוא מניח תפילין מוקדם, מתחיל ברכות עם הש"ץ, ממשיך כך פסוד"ו וכו', והוא

לתרומות והנצחות

הערות והארות

039.76.56.46

החפץ בעילום שמו

לזכות כל המסייעים מסכת בבא בתרא, ומתחילים מסכת סנהדרין, במסגרת לימוד חרף הוימה, יה"ד שיזכו לסיים את כל התורה כולה

לע"נ

הרה"ח ר' דוד משה

בן ישראל יואל הלפרין ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה.